

26. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro zatverdzhennia Pravyl nadannia posluh z tseentralizovanoho opalennia, postachannia kholodnoi ta hariachoi vody i vodovidvedennia vid 21.07.2005 № 630. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On approval of the Rules for the provision of services for centralized heating, supply of cold and hot water and drainage]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2005-%D0%BF> [in Ukrainian].

27. Zakon Ukrainy Pro zakhyst prav spozhyvachiv vid 12.05.1991 р. № 1023-XII. [Law of Ukraine On consumer rights protection]. Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> [in Ukrainian].

28. Zakon Ukrainy Pro pytnu vodu, pytne vodopostachannia ta vodovidvedennia vid 10.01.2012 № 2918-III [Law of Ukraine on Drinking water, potable water supply and discharge]. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2918-14> [in Ukrainian].

29. Regulation (EU) No 524/2013 of the European Parliament and of the Council of 21 May 2013 on online dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Regulation on consumer ODR). Available at: EUR-Lex. Retrieved from: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32013R0524> [in English].

30. Frolkov M. (2013) Mekhanizm administratyvno-pravovoho zabezpechennia zakhystu prav spozhyvachiv. [The mechanism of administrative and legal support for consumer rights protection]. *Publichne pravo – Public law*, No. 2, P. 314-320. [in Ukrainian].

31. Khartiia osnovnykh prav Yevropeiskoho Soiuzu. [Charter of Fundamental Rights of the European Union]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_524 [in Ukrainian].

УДК 352 (477): 322

DOI <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2019-2-72-76>

К. В. Лободенко, здобувач
Навчально-науково-виробничого центру
Національного університету
цивільного захисту України

СТАН СУБ'ЄКТНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ПРАВОЗАХИСНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Визначено, що реалізація механізмів правозахисної політики в Україні повинна відбуватися за допомогою системного визначення її суб'єктів, способів тощо. З'ясовано, що вони стосуються публічно-приватного сектору. Досліджено організаційне забезпечення механізмів правозахисної політики. Встановлено, що в державній політиці правозахисний складник не є виразним і наскрізним, а умови та гарантії забезпечення прав людини, залишаючись переважно на рівні декларацій, не є системними та рівними для всіх.

Ключові слова: державна політика, механізм правозахисту, публічно-приватне явище, суб'єкти.

K. V. Lobodenko. The state of subjective realization of mechanisms of human rights policy in Ukraine
It was grounded that the implementation of human rights protection policy must be ensured with the help of consistent determination of its subjects, methods, etc. It is established that they concern the public-private

© **К. В. Лободенко, 2019**

sector. The organizational support of mechanisms of human rights policy is explored. It was defined that in the state policy, human rights protection component is not eloquent and significant, while the conditions and guarantees of human rights protection, which remain mainly at the level of declarations, are not systemic and equal for everyone.

It was defined that the task of constitutional state building, achievement of independent standards of human rights protection, observance of the Constitution, legislation and international regulations is especially urgent for Ukraine. The state of protection of human and civil rights and freedoms in Ukraine is an evidence of improper political and legal conditions of its provision. This, in turn, complicates the situation with domestic policy, causes social tension and aggravates the country's international position. All these facts demonstrate the relevance of the research of the peculiarities of implementation of human right function in the country.

The establishment of effective system of human rights protection provides for the formation of comprehensive concept of changes in the field of interaction between state agencies and human rights organizations, and the implementation of targeted measures of the state policy. Meanwhile, the establishment of this system is favoured by the extension and intensification of the relevant public management mechanisms and practices, which are applied by human rights organizations. For this purpose, it is necessary to study the following issues: 1) the prospects of activity of the institute of advocacy; 2) the functioning of a special independent body to investigate crimes committed by officials, in particular the law-enforcement ones; 3) the expediency of development of additional mechanisms of control of the selection of personnel in law-enforcement and judicial systems by appropriate civil organizations; 4) the need in renewal of the format of public monitoring of human rights protection in the activities of law-enforcement agencies, etc.

Key words: state policy, mechanism of human rights, public and private phenomenon, subjects.

Постановка проблеми. Для України гостро актуальним є завдання побудови правової держави, досягнення належних стандартів захисту прав людини, дотримання Конституції, законодавства, міжнародних норм. Стан захисту прав та свобод людини і громадянина в Україні свідчить про неналежні політико-правові умови його забезпечення, що, у свою чергу, ускладнює внутрішньополітичну ситуацію, спричиняє соціальне напруження та погіршує зовнішньополітичні позиції держави. Усе це свідчить про актуальність дослідження особливостей реалізації правозахисної функції в державі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти формування та реалізації державної правозахисної політики досліджуються в наукових працях В. Бакуменка, Р. Войтович, Ю. Гарячої, О. Євсюкова, Н. Карпачової, Н. Карпеко, А. Колодій, О. Лутковської, А. Помази-Пономаренко, П. Рабіновича, О. Самофалової та інших учених [1; 3; 4]). Проте, заважаючи на вимоги часу та суспільства, окремого системного науково-теоретичного розгляду потребують суб'єктний складник і напрями розвитку державної правозахисної політики України.

Метою статті є комплексне дослідження стану суб'єктної реалізації механізмів правозахисної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу. Політичні події останніх років у світі показали важливість ідеї прав людини в суспільстві і зв'язку їх із державною політикою. Цінність прав людини висувається на передній план у правовій політиці як на міжнародному рівні, так і всередині держави. Розроблення теоретичних понять, пов'язаних із цим суспільно-політичним інститутом, набуває все більш актуального характеру. Отже, під час дослідження правозахисної політики держави важливо визначити суб'єктів цього виду політичної діяльності, тобто коло потенційних учасників правовідносин і предметного закріплення їх суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Для визначення суб'єктів, їх місця, статусу та юридичних характеристик необхідно побудувати відповідний алгоритм. Насамперед, варто згадати найбільш поширений поділ суб'єктів державної політики, який отримав обґрунтування в межах фундаментальної науки, потім розглянути суб'єктів правової політики і виділити з них ті, які мають безпосередній стосунок

Механізми державного управління

до захисту охоронюваних державою демократичних цінностей. Саме така дедуктивна логічна конструкція, на нашу думку, забезпечить розв'язання поставленого завдання.

Суб'єкти державної політики – це конкретно-політичні носії різноманітної політичної діяльності, спрямованої на завоювання, захист або використання влади з метою реалізації своїх інтересів. В їх ролі можуть виступати як індивіди, так і соціальні спільноти, які самостійно розробляють і реалізують програми дій, спрямовані на досягнення певних політичних цілей за допомогою свідомої діяльності [1]. До суб'єктів державної політики зараховують також соціально-політичні інститути як безпосередніх носіїв владних функцій у суспільстві.

За організаційно-правовою ознакою (формою створення й функціонування) суб'єктів державної політики поділяють на фізичних суб'єктів (громадян, політичних лідерів, високопоставлених осіб держави та інших) і юридичних суб'єктів (суспільно-політичні організації, установи та заклади).

За напрямками державної політики її носіїв можна класифікувати на суб'єктів внутрішньої політики (громадян, керівників, партії та інших) і суб'єктів зовнішньої політики (народи, держави, їх спеціалізовані органи, міждержавні об'єднання тощо).

Суб'єкти державної політики класифікують також за ознакою первинності та вторинності їх політичної участі. У цьому разі до першої групи належать громадяни (з різним політико-юридичним статусом) і такі соціальні спільноти, як класи, нації, політичні еліти та інші соціальні групи. Щодо другої групи, то її представниками є суспільно-політичні інститути, а саме: держави, суспільно-політичні організації та рухи, міждержавні об'єднання тощо [4].

Можливе групування суб'єктів державної політики також за іншими ознаками. Проте розглядати їх недоцільно, оскільки вони мають необхідне наукове обґрунтування, ба більше, отримали статус сформованих дослідницьких категорій. Водночас треба розглянути найбільш поширені думки науковців із приводу суб'єктів правової політики держави.

Правова політика держави – один із найважливіших видів політики як родового інтеграційного поняття. Коло суб'єктів правової політики держави можна визначити, спираючись на факти участі в суспільно-політичному житті країни тих чи інших фізичних або юридичних осіб. Суб'єкти правової політики держави повинні відповідати таким основним вимогам: бути відносно самостійними, відокремленими особами; функціонувати у сфері права; володіти здатністю до прийняття рішень; доводити свої рішення до відома суспільства; спиратися під час вироблення рішень на стратегічні правові ідеї; здійснювати своїми діями вплив на розвиток правової життя суспільства. На думку науковців [4], суб'єкти формування правової політики держави виступають також суб'єктами її здійснення, а правова політика виробляється президентом, парламентом, урядом, конституційним судом, депутатським корпусом, парламентськими комітетами, науковими установами, регіональними органами державної влади та іншими структурами. Крім того, у формуванні правової політики держави беруть участь політичні партії, громадські організації, рухи, об'єднання, громадяни, але не безпосередньо, а через представників, офіційні канали, ЗМІ тощо. Важливу роль у цьому процесі відіграють судові, прокурорські, слідчі та інші юрисдикційні органи. Учені [1; 3; 4] вказують на роль держави як суб'єкта правової політики і говорять про те, що саме цей суб'єкт є основним. З такою думкою не можна не погодитися, оскільки без участі держави не буде самої політики. Таке визначення кола суб'єктів має враховувати тенденцію прояву різними правозахисними організаціями та об'єднаннями все більшої активності, а також виникнення недержавних благодійних фондів тощо.

Отже, суб'єктів правової політики держави можна визначити так: це – правосуб'єктні особи, наділені державно-владними повноваженнями, які вчиняють відповідний вид діяльності для досягнення цілей правової політики. При цьому правова політика держави – безумовно,

діяльність, що повинна відповідати певним критеріям, визначення яких є дискусійним. Варто пам'ятати, що суспільство перебуває в постійній динаміці і те, що позитивно оцінюється нами зараз, може оцінюватися негативно через 10-15 років. Крім того, є спірним питання, що всі суб'єкти наділені державно-владними повноваженнями. З цього приводу може бути наведено думку Ю. Ковбасюка, А. Помази-Пономаренко та інших учених [1; 3], що реалізація публічної політики можлива у 2 формах: первинній і вторинній, що передбачає виконання її функцій (гарантуючої, захисної, представницької тощо). Отже, суб'єктом правової політики держави є особа або соціальне утворення, яке здатне своїми рішеннями і діями, заснованими на стратегічних ідеях, систематично робити істотний вплив на правовий розвиток суспільства.

До суб'єктів правової політики держави належать вищі органи державної влади (президент, парламент, уряд), центральні органи державної влади, органи судової гілки влади, депутатський корпус, парламентські комітети, наукові установи та інші. Крім того, у формуванні цієї політики беруть участь політичні партії, громадські організації, рухи, об'єднання, а також громадяни, точніше – представники громадськості. Однак, перш за все, правову політику реалізує сама держава з усіма її органами і посадовими особами, управлінським апаратом. Усі перераховані суб'єкти формування правової політики держави виступають також суб'єктами її здійснення, інакше й бути не може.

Визначивши перелік суб'єктів правової політики держави, необхідно виділити з них ті, діяльність яких спрямована на захист прав, свобод особистості, правопорядку різних форм власності, основ конституційного ладу, державного устрою та інших демократичних цінностей. Для цього треба проаналізувати інститут прав людини, оскільки суспільні відносини, пов'язані з правами людини, в цьому випадку будуть об'єктом діяльності правозахисної політики.

Проголошення прав і свобод людини як найвищої цінності (див. Конституцію України [2]), якої всі мають дотримуватися та яку повинна захищати держава, не означає і не допускає якогось приниження влади. Навпаки, цей обов'язок правової держави може значно підвищити її авторитет і значення в житті суспільства, в організації економічного та культурного життя суспільства.

Говорячи про суб'єктів правозахисної політики держави, варто звернути увагу на природу прав людини як спосіб виявлення таких суб'єктів. Права людини, як загалом соціальна категорія, об'єктивно складаються через закономірний розвиток людської цивілізації і впливають із самої природи людини крізь призму можливостей користуватися найбільш важливими благами й умовами безпечного, вільного існування людської особистості в суспільстві і державі. Права людини обмежують державну владу. Вони окреслюють її межі вияву, зобов'язуючи її поважати гідність людини. Її права безпосередньо пов'язані з поняттям свободи, що відображає як саме гідність людської особистості, так і посягання на володіння конкретними можливостями, що дають змогу покращити життя цієї особистості відповідно до сучасних умов.

Отже, права людини – це невіддільні властивості і можливості, що визначають міру її свободи, закріплені в правових нормах, моральних і політичних правилах, а також можливості використання людиною благ і забезпечення захисту її життєвих інтересів. Межі здійснення останнього державною владою визначають спосіб вільного розвитку особистості, її здібностей, а також спосіб захисту людства від глобальних загроз його існуванню. Відповідно, правозахисна політика держави виступає як система інституцій, наділених можливістю застосовувати сукупність інструментів і засобів, що дають змогу забезпечити захист прав людини, якими вона володіє.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, у сучасному житті суспільства захист прав людини виступає на перший план. З огляду на це особливого значення набуває діяльність суб'єктів державної політики, спрямована на захист таких прав. Людина, її життя – складне, багаторівневе в аспекті пізнання природи людини

явище. Уся еволюція людського розвитку пов'язана з проблемою правового пізнання природи життя і діяльності людини.

Варто зазначити, що визнання факту існування правозахисної політики держави – одна з основних ознак побудови правової держави. За допомогою правового захисту людини охороняється її правовий статус, визначаються межі її розвитку й установлюються юридичні гарантії захисту прав, свобод і обов'язків. Дослідження проблем правозахисної політики держави передбачає окреслення комплексу питань, пов'язаних із привнесенням у практику компоненти людського потенціалу, що виражає демократичну зрілість і гуманістичну спрямованість усього правового способу життя сучасного суспільства. Права людини та їх захист є обов'язковими елементами в розумінні сутності правозахисної політики держави. Тому вона вимагає визнання прав людини та визначення їх ефективно організованого захисту. Правозахисна політика держави являє собою форму реалізації захисту прав людини, забезпечену організаційно-правовими засобами і за необхідності державними заходами примусу, що застосовуються з метою усунення перешкод на шляху здійснення прав людини, їх відновлення в разі порушення, а також покарання винних в останньому.

З'ясовано, що коло суб'єктів правозахисної політики не набагато менше, ніж правової політики держави. Це зумовлено, перш за все, тим, що практично всі суб'єкти правової політики прямо чи опосередковано беруть участь у захисті прав, свобод особистості та правопорядку, демократичних цінностей тощо. Зважаючи на це, логічним є здійснення умовного поділу суб'єктів правозахисної політики держави на дві групи – первинну і вторинну. На наше переконання, така класифікація відбиває ступінь участі того чи іншого суб'єкта в правозахисному процесі.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. Київ : НАДУ, 2011. 692 с.
2. Законодавство України. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://rada.gov.ua>.
3. Помаза-Пономаренко А.Л. Роль інституту президентської влади у сфері забезпечення національної безпеки. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування* : електр. зб. наук. пр. 2019. № 1. URL: <http://el-zbirn-du.at.ua>.
4. Самофалова О.Ю. Перспективи державної політики в сфері правозахисту в умовах системної кризи влади в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування : зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ*. 2014. № 3 (22). С. 45-56.

References:

1. Edited by Kovbasyuk Y.V. (2011). *Encyklopediya derzavnogo upravlinnya* [Encyclopedia of Public Administration]. Kyiv : NADU, 692 p. [Ukraine].
2. VRU (2018), *Zakonjdavstvo Ukrainy* [Legislation of Ukraine]. Official site / URL: <http://rada.gov.ua/> [Ukraine].
3. Pomaza-Ponomarenko A.L. (2019), *Rol' instytutu prezydent's'koyi vlady u sferi zabezpechennya natsional'noyi bezpeky* [The role of the institute of the presidential authority in the defence of national security]. *Journal Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya i mistsevoho samovryaduvannya* [Theory and Practice of Public Administration and Local Self-Government]. Vol. 1. URL: <http://el-zbirn-du.at.ua/> [Ukraine].
4. Samofalova O.Yu. (2014), *Perspektyvy derzhavnoyi polityky v sferi pravozakhystu v umovakh systemnoyi kryzy vlady v Ukraini* [Prospects of state policy in the field of human rights protection in the context of the systemic crisis of power in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnya ta mistseve samovryaduvannya* [Public administration and local government]. Vol. 3 (22). P. 45-56 [Ukraine].